

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INST FÖR PEDAGOGIK OCH SPECIALPEDAGOGIK

En öppen skolmiljö

**Stänger dörren för kränkningar -
en intervjustudie om gymnasieelevers uppfattning om
trygghet i skolmiljö**

Ellen Lindborg

Mathias Spikare

Uppsats/Examensarbete:	15 hp
Program och/eller kurs:	Allmänt utbildningsområde 3, LYS, LAU450
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	Vt/2014
Handledare:	Ingrid Johansson
Examinator:	Bengt Edström
Rapport nr:	VT14-IPS-04 LAU450

Abstract

Uppsats/Examensarbete: 15 hp
Program och/eller kurs: Allmänt utbildningsområde 3, LYS, LAU450
Nivå: Grundnivå
Termin/år: Vt/2014
Handledare: Ingrid Johansson
Examinator: Bengt Edström
Rapport nr: VT14-IPS-04 LAU450
Nyckelord: gymnasieelever, kränkningar, mobbning, värdegrunder

Syftet:

Syftet med uppsatsen är att få svar på hur kränkning kan se ut på de yrkesinriktade programmen. Hur elever uppfattar kränkningar inom deras program, och hur tycker de att skolan ska agera för att motverka kränkningar. Hur stor del har skolmiljön och könsens roll för att motverka kränkningar och mobbning.

Metoden:

Metoden vi valde var kvalitativ med halvstrukturerade intervjuer, för att på så sätt komma närmare informanterna och deras erfarenheter gällande kränkningar och mobbning inom skolans lokaler. För att få svar på detta intervjuade vi åtta elever inom fyra olika yrkesprogram. Två elever på Handelsprogrammet, två stycken på Restaurang- och livsmedelsprogrammet. En elev med inriktning mot el samt tre elever på Byggprogrammet. Informanterna var utvalda av deras lärare på respektive skola.

En av studiens resultat som vi kom fram till var, ju tidigare en lärare ser till att klassen blir sammansvetsad som grupp och ser varje elev som en individ, desto lättare blir samarbetet som grupp och alla blir accepterade som de är. Detta kom fram under de intervjuer vi gjorde med elever som går tredje och sista året på gymnasiet.

Innehållsförteckning

Abstract

Innehållsförteckning

Inledning	1
Syfte	2
Begreppsdefinition	2
Litteraturgenomgång	3
Bakgrund	3
Tidigare undersökningar	3-4
Hur beskriver gymnasieelever på ett yrkesprogram kränkande behandling i skolan	4
Hur kan skolans personal förhindra att kränkningar sker i skolmiljön	5
Styrdokument för skolarbetet	6-7
Historik om kränkande behandlingar	7
Mobbning och kränkande behandling	7-8
Teorier om kränkande beteende	8-9
Självkänsla och självförtroende	10
Metod	11
Intervjuer	11
Val av undersökningsgrupp	12
Genomförande	12
Instrument	12
Datainsamling och praktiska aspekter	12
Analysmetod	13
Tillförlitligheten	13
Etiska aspekter	13-14
Resultat	15
Kränkning kontra mobbning	15
Kränkningar i skolan	15-16
Vem kränker	16
Erfarenheter av kränkningar i tidigare skolår	16-17
Skolans ansvar	17
Agera	17-18
Skolmiljöns betydelse	18
Lärares position	18-19
Förväntningar på läraren	19
Könens betydelse	19-20
Diskussion	21
Metoddiskussion	21
Resultatdiskussion	21
Elevers beskrivning av kränkande behandling	21-22
Att förhindra kränkande behandling	22-23
Didaktiska slutsatser	23
Vidare forskning	23
Litteratur	24-25
Bilaga 1	26
Bilaga 2	27

Inledning

Att människor tar till våld mot varandra är inget nytt fenomen, det har de gjort sedan urminnes tider. Under vikingatiden kallades de horder, där de drog fram och plundrade i andra länder. På 1800-talet kallades det mobb, när flera människor samlades för att förstöra för någon eller några människor. Ordet mobb är hämtat från det engelska språket, där det används för en samling, antingen människor eller djur som attackerar och stöter ut personer från en gemenskap. Peter Paul Heinemann (1987,s.10) försvenskade ordet för fyrtio år sedan när han skrev en artikel om apartheid som fenomen och mobbningsbeteendet i den. Många elever upplever att de dagligen blir utsatta för olika typer av kränkningar i skolan (Osbeck, Holm & Wernersson, 2005). Dessa kränkningar kan ta sig olika uttryck som har att göra med till exempel: kön, sexualitet, etnicitet samt verbala och fysiska kränkningar. Utseendet på kränkningar kan tänkas ha skilda uttryck beroende på vilken skola, friskola eller kommunal och på vilket genus som finns i klasserna.

Skolornas uppdrag är att skapa miljöer där alla känner att olikhet möts med jämlikhet och respekt, och att det finns ett klimat som gör att alla vågar uttrycka sin egen åsikt (Skolverket, 2013). För elever med låg självkänsla kan kränkningar leda till hög frånvaro. Orsaker som dessutom kan leda till för tidiga avhopp, där nämner elever själva att de får för lite stöd av lärare och även att stödet från andra vuxna eller från hemmet är för liten Detta gör att studiesituationen blir otrygg och leder till att studieresultaten blir sämre och de halkar efter. De kan då behöva extra stöd i undervisningen, som i värsta fall späder på mobbningen från andra elever. De elever som dessutom bäst behöver stöd, kommer tyvärr inte på stödundervisning eller support. Dessa kommentarer stödjer sig på uppgifter i boken (tio orsaker till avhopp, 2013) varför många elever gör för tidiga avhopp från gymnasieskolor. Mobbning är en av de största orsakerna. Där framgår även att avhopp från yrkesprogrammen som vi undersöker inte är kopplade till enbart kränkning, utan flertalet ungdomar framhåller att de under praktiken har insett att yrket inte var deras intresse samt att de inte trodde att teori och praktik var så sammankopplade i yrket. Pragmatismen beskriver hur praktik och teori är integrerade med varandra, vilket kan vara svårt att förstå för elever, och har dessa elever dessutom skriv- och lässvårigheter så blir situationen svårare. Dewey (2010,s.177) sammanfattar detta med att ställa frågan, hur de erfarenheter barn gör i sin vardag hänger ihop med de erfarenheter som de gör i skolan. Skolan behöver i dessa fall vara tydlig hur teori och praktik hänger samman, för att eleverna inte ska avsluta sin utbildning i förtid, vilket kan orsaka att de hamnar i ett utanförskap även ute i samhället, då vi genom media hör att dessa personer har svårare för att få en fast anställning.

Vi är två lärare om undervisar på två olika skolor med yrkesinriktade program, det ena är mansdominerat och det andra är kvinnodominerat. Som lärare har man inte enbart undervisning som fokus, utan idag har man många olika arbetsuppgifter som sträcker sig till att fostra, eller att lära eleverna hur man beter sig både mot sig själv samt mot andra människor. Inom skolans område och lokaler upplever vi i allra högsta grad olika typer av kränkningar. Som t.ex. invandrarfientlighet som vi stött på inom skolans värld. Läroplanen (Lpf 2011) uttrycker att vi ska delge eleverna de grundläggande demokratiska värden som samhället är uppbyggt på. Skolan uppdrag är även att främja elevernas utveckling till ansvarskännande och människor som aktivt deltar i och utvecklar yrkes- och samhällslivet.

Syftet Hantverk som är övergripande för alla yrkesprogram där står att man ska samarbeta och ta hänsyn till alla människor. Denna undersökning handlar om hur elever uppfattar mobbning eller kränkning som begrepp, och hur de bemöter varandra på gymnasieskolor med yrkesinriktade program eller det som i dagligt tal kallar för kränkning eller mobbning av andra människor, samt även vilka värderingar som eleverna själva lägger i orden kränkning och mobbning.

Syfte

Syftet med denna studie är att undersöka hur åtta gymnasieelever på fyra praktiskt inriktade program uppfattar kränkning på sina program och på skolan. Hur kan mobbning eller kränkning se ut ur elevernas synvinkel på de program som ingår i denna studie? Hur anser gymnasieeleverna att man i skolan skulle kunna arbeta för en skolmiljö fri från kränkande och mobbade behandling?

Frågeställningar:

- Hur beskriver gymnasieelever på ett yrkesprogram kränkande behandling i skolan?
- Hur anser gymnasieeleverna att lärare ska agera för att förhindra kränkande behandlingar i skolmiljö?
- Hur uppfattar gymnasieeleverna könens betydelse för att motverka kränkande behandling?
- Hur ser gymnasieeleverna på skolmiljöns betydelse för att förhindra kränkningar och mobbning

Begreppsdefinition

Kränkningar, trakasserier och mobbning.

Tre ord som alla handlar om ett nedvärderande av andra människor. Enligt kapitel 6 i skollagen (Åtgärder mot kränkande behandling). Under paragraferna 6-11 står hur det målinriktade arbetet mot alla typer av kränkningar ska ske. Hur huvudman och skolans personal ska agera vid händelser som handlar om att en elev blivit kränkt där används enbart orden trakasserier och kränkning. Detta på grund av att händelser värderas på olika sätt. I vardagligt tal används ordet mobbning, men begreppet innefattar dessutom då att handlingen ska ha ont uppsåt, vilket gör att det därmed anses vara av smalare betydelse för en händelse. Men begreppet anses ändå finna utrymme under de andra begreppen trakasserier och kränkning.

I begreppet trakasserier där återfinns skolors värdegrunder, vilket innebär att man inte får diskriminera någon för deras kön, etniska tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder. Däremot i begreppet kränkande behandling där kan en händelse vara till exempel att någon uttalar sig nedsättande om en persons värdighet, såsom ”plugghäst”, ”smalis” eller ”glasögonorm”. En sådan händelse behöver därför inte vara diskriminerande (Kvalitetsgranskning/ skolinspektionen).

Litteraturgenomgång

Bakgrund

Här presenterar vi först en redovisning av tidigare undersökningar, samt de styrdokument som anger hur man ska arbeta i skolan. Därefter redovisar vi vad som är skrivet inom historiken om mobbning och kränkande beteenden. Sen följer en beskrivning av begreppet mobbning och kränkande behandlingar. Teorier om kränkande beteende och självkänsla och självförtroende som avslutning. Bakgrunden presenteras utifrån tidigare forskning och litteratur inom kränkning och mobbning. I denna studie har vi använt denna bakgrund för att få en förståelse för hur tidigare forskning, begrepp, lagar och hur mobbning och kränkningar kan tillkomma som ligger till grund för vår forskning.

Tidigare undersökningar

I denna litteraturgenomgång har vi valt att stödja oss på mycket av den information som skolverkets rapporter visar. Skolverkets rapporter är regeringsuppdrag som oftast omfattar grundliga sökningar och innehåller stora mängder data både gällande kvalitativa och kvantitativa studier.

Skolverkets (2000) studie visade att 4 % av eleverna var utsatta av mobbning från andra elever, och 6 % påstås vara mobbade av sina lärare (83 skolor, 20 kommuner). I Osbeck et al (2003) rapport där kom de fram till att 6 % hade blivit illa behandlade av en eller flera elever, och 4 % blivit illa behandlade av någon vuxen på skolan. Enligt Osbeck et al (2003) kunde skillnaden mellan studierna förklaras av urvalets sammanställning. Även studiernas val av term kunde göra skillnad när de i sin studie använt begreppet ” illa behandlad” och skolverket använt begreppet mobbad.(Enkät, 148 skolor i 86 kommuner). I skolverkets rapport (2011) framkom det att 16 till 19 % har eleverna utsatts för någon typ av kränkande behandling och 7 till 8 % av eleverna var mobbade, varav 1,3 % ansågs sig vara mobbade eller kränkta av en lärare (Kvalitativa och kvantitativa 39 skolor).

Skolverket (2011) visar att det i grundskolan verkar finnas en ökning när det gäller pojkar och flickor i klasserna 7-9 som känner sig mobbade. 2007 var det 2 % av flickorna och 5 % av pojkarna i klasserna 7-9 som kände sig mobbade. Dessa siffror handlar om grundskolan, däremot ser man att på gymnasienivå så minskar mobbningen ju äldre eleverna blir. Inom många yrkesprogram så inser eleverna efter cirka en termin, att de måste samarbeta för att verksamheten ska fungera. Tittar man i rapporten från 2011 så ser man dessutom att av alla utfrågade elever så kände sig 16-19% utsatta för någon typ av kränkning. 1,3 % av eleverna upplevde att de blivit mobbade av lärare som sagt elaka och otrevliga saker till dem. När en lärare kränker en elev, handlar det oftast om att eleven känner sig orättvist behandlad. Ungefär 40 % av anmälningarna till barn och elevombudet handlar om att personal kränkt en elev (Skolverket). I undersökningen visar det sig att ca 5 % av eleverna på gymnasium blivit kränkta av en lärare eller någon i personalen, jämfört med kränkningar som har uppkommit av en annan elev på skolan bara är ca 3 % Osbeck et al. (2003). Då sänks elevernas tillit till lärare och andra vuxna, och det kan leda till att de inte talar om ifall de blir mobbade. Detta kan även leda till att mobbarna i klassen känner att de har lärarens godkännande att mobba en eller flera elever i klassen vilket också elever påtalade i intervjuer som gjordes.

Skolverkets sista rapport skiljer sig rätt mycket från de två tidigare studier som framkommit ovan. Några förklaringar skulle kunna vara att det gått tio år sedan de gjordes. Samhället och öppenheten, Kan ha förändrats under åren. En annan skillnad kan vara att i den sista studien genomfördes även intervjuer, och inte enbart enkäter, som därmed lyfter fram frågorna till eleverna på ett mer förståeligt sätt, och där intervjuaren kan få mer utförliga svar på frågorna. Ser man på tidigare forskning och vad gäller de frågeställningar vi utgått ifrån till denna studie, har stommen för våra intervjufrågor resulterat i det som följer här nedan.

Hur beskriver gymnasieelever på ett yrkesprogram kränkande behandling i skolan?

Den forskning som tidigare gjorts har inte riktat sig till yrkesprogram specifikt, utan mer en helhet hur det ser ut på olika skolor. I Skolverkets(2009) rapportbedömning av intervjuerna där framhålls, att det är framförallt pojkar som är utsatta eller utsätter andra elever för verbala och fysiska trakasserier. Enligt informanterna rör det sig oftast om homofobi och rasism, men även utseende och kroppsstorlek nämns ofta som anledningar. Flickornas utsatthet nämns som ryktesspridning och baktaleri men de utsätts även för sexuella trakasserier från framförallt pojkar. Skolverket (2009)menar att kränkningarna och mobbningen kan kopplas till de normer som finns i de olika verksamheterna. Det finns en syn på vad som är normalt, eller en avvikelse som uppförande eller utseende som skapar gränser och hierarkier i verksamheterna. Deras undersökning visar att kränkningarna och mobbningen utgör flera anledningar i en skärningspunkt mellan maktrelationer mellan kön, religion, utseende och sexualitet mm. Osbeck et al (2003) studie liknar skolverkets rapport (2009) där informanternas beskrivning av begreppen är, att den som är avvikande, annorlunda eller udda utgör en större risk för att bli utsatt för kränkningar. Informanterna förstår att det finns normer eller oskrivna regler, hur man ska vara som elev och kamrat. De menar också att den eller de som faller utanför normen, eller bryter mot den utgör ett hot mot den hierarki som satts av de normer som gäller.

I studien kom det fram att vissa elever hade blivit kränkta eller illa åtgångna på något annat sätt, när de under flertalet tillfällen hade ljugit när de hade beskrivit sig själva på ett sätt för att kunna leva upp till normerna som är satta, eller för att försöka skaffa sig en bättre social position. Här menade eleverna på att han eller hon delvis får skylla sig själv, när denna ljuger för att nå en högre grad i hierarkin. Informanterna i studien menar på att den som blir mest utsatt är den som ”tar åt sig” eller inte försvarar sig. Men även i denna studie är det utseende, kön, sexualitet mm som är de framstående faktorerna. Det som framkommer mer i denna studie är framförallt när det gäller flickor att den sociala statusen som kläder, smink och pengar är viktigt, om man skall bli en av de populära för att hålla sin position i skolan. Det framkom även att ju äldre eleverna blev desto mer sjönk trivseln i skolan, och att elever med utländsk bakgrund och låg socioekonomisk status trivdes sämre än andra elever. För flickor var utsattheten mest av sexuellt relaterade kränkningar, och pojkarnas kränkningar oftare anspelades av homosexuella kränkningar.

Hur kan skolans personal förhindra att kränkningar sker i skolmiljön

Enligt Skolverkets rapport (2009) tar de upp två skilda gymnasieskolors uppfattningar om skolpersonalens uppträdanden, och hur eleverna ser på dem. I en skola uppskattas rektorns närvaro och positiva kraft som enligt eleverna skapar en empatisk anda mellan eleverna och skolpersonalen. Rektorns syn är att empati skapar god skolanda som smittar av sig på alla berörda på skolan. Den andra skolan genomsyras av en bristfällig ledning, där eleverna inte känner någon förtroende för rektorn. Skolverket menar att rektorns sätt att styra påverkar stämningen på skolan, och eleverna tappar därför tilltron för sin skola. Vad tyckte eleverna man skulle göra för att förebygga mobbning och kränkningar på skolorna enligt rapporten? En del av eleverna efterlyser utbildning och information till både elever och skolpersonal som rör diskriminering, och kränkningar i form av föreläsningar som RFSL, Friends eller Sharafs hjältar, med öppna diskussioner som berör kränkningar av olika slag. Eleverna ansåg att det skulle finnas en schemalagd vuxennärvaro, framförallt i anslutning till matsal och kafeteria, där eleverna själva tyckte det var på dem ställena där kränkningarna skapas. Skolverket menar på att skolpersonalen måste kritiskt reflektera över de metoder de använder, sina egna normer och värderingar. Detta för att påvisa sin roll som normskapare för att förebygga kränkningar och mobbning. I Osbeck et al (2003) rapport framkommer det att eleverna vid konflikter berättar eller söker sig till lärare de känner. Men behövde inte nödvändigtvis vara deras egna lärare, mycket för rädslan att problemet skall tas upp i klassrummet, inför den egna klassen som kan vara en jobbig situation. Osbeck et al (2003) menar på att lärarrollens utformning är betydande i sin vuxna roll för att hjälpa eleverna i deras olika konflikter.

I Skolverkets (2011) studie påpekar de att hälften av eleverna upplever att de inte kan vara med och påverka skolans regler och innehållet i undervisningen. Skolverket (2011) menar på att elevernas brist på formellt inflyttande genomsyrar skolans arbete mot mobbning och kränkning. Eleverna beskriver att de vet vad som gäller i klassrummen vad som är rätt eller fel, vad gäller övningar och samspelet mellan lärare och elev. Fast den kunskapen finns inte utanför klassrummet.

Styrdokument för skolarbete

I alla läroplaner från Lpo94 och Lpf94 och även i den senaste GY11 står det om vad skolans värdegrund vilar på, det skolans ska främja är förståelse och medmänsklighet där alla ska behandlas lika oavsett kön, etnicitet, religion, sexuell läggning. Det kan endast tolkas på ett sätt, att alla människor är likvärdiga och ingen ska behöva utstå vare sig kränkande behandlingar eller mobbning.

2006 trädde reglerna om likabehandlingsplanen i kraft något som alla skolor ska ha. 2009 så återfinns kränkande behandling även i skollagen kap.14a. Under senare delen av 1990-2000 sammanlänkas mobbning med det juridiska begreppet kränkande behandling.

De paragrafer som står nedan, har tagits med för att visa både vad som står i skollagen och hur man kan arbeta på skolor för att förhindra kränkningar. Den kursiva texten nedan är tankar och idéer som vi har på hur det kan genomföras i skola och på lektioner.

§ 5:3 Att man ska se till att alla elever får en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero för att därmed också kunna tillgodogöra sig ett lärande. *Här kan både lärare och annan skolpersonal se till att det är lugnt i korridorer, och även att i klassrum använda sig av olika typer av lärande för att tillgodose att alla elever får ett lärande.*

§ 6:6 och § 6:7 Där det klargörs att huvudmannen ska bedriva ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandlingar av barn och elever, samt att dessutom genomföra åtgärder för att förebygga och förhindra att kränkning sker. Både diskrimineringslagen och kapitlet i skollagen har till syfte att skydda barn och elever mot kränkningar av deras värdighet. De ställer krav på att verksamheterna bedriver ett målinriktat arbete för att främja barns och elevers lika rättigheter och möjligheter samt för att förebygga och förhindra trakasserier och kränkande behandling. Där skolans mål är att ta avstånd från att människor utsätts för förtryck och kränkande behandlingar samt medverkar till att hjälpa människor. *Den enkla förklaringen är att hålla likabehandlingsplanen och skolans egna regler levande för eleverna. Det är viktigt att lärare de två första månaderna på gymnasiet visar för eleverna vilka normer både de själva står för och de normer som skolan står för. Då många elever kommer från olika skolor, och innan det hunnit bildas grupperingar i klasserna. Det kan vara samarbetsövningar som stärker kamratandan i klassen och för att de ska lära känna varandra.*

§ 6:9 Huvudmannen eller personal får inte utsätta ett barn eller elev för kränkande behandling. När en elev blir utsatt för trakasserier eller kränkande behandling i samband med verksamheten så ska läraren när den fått kännedom om detta, direkt anmäla detta till rektorn, som i sin tur måste anmäla det vidare till huvudmannen enligt (6 kap. 10§ skollagen). Alla elever ska enligt skollagen behandlas lika, utifrån sina behov, sina förutsättningar och förmågor. *Har man dessa tankar med sig i sitt dagliga arbete, när man planerar lektioner som innefattar att höra, att se, att arbeta med. Då har man en bra grundläggande teknik för att undgå att någon känner sig kränkt på lektionerna. Dessutom att rektor för olika sektorer levandegör likabehandlingsplanen för att påvisa vilka normer som gäller för skolarbetet.*

Det finns många rapporter och forskning om mobbning/ kränkning. Men just ordet kränkning har förstärkts under senare delen av 1990-talet sedan det sammanlänkats med det juridiska begreppet kränkning. För att på så vis lättare fastställa att det är ett lagbrott. När man läser i barn och elevombudsmannens BEO stadgar (2009) så ser man att även de har svårt att bortse från att orden kränkning och mobbning inte har samma innebörd. De ser kränkning som en enskild händelse emedan mobbning är något som för under längre tid. 2006 trädde likabehandlingsplanen i kraft som alla skolor ska ha. Den ska dessutom revideras årligen för att hållas levande för skolledning, personal och elever. Där ska stå hur det förebyggande arbetet mot mobbning är upplagt, det ska stå hur alla inblandade ska agera när det inträffat mobbning, hot och våld på skolan, och den ska finnas tillgänglig på skolornas hemsida. Enligt en studie som är framtagen av skolverket visar det sig att 6-7 % elever i deras tidigare skolgång har varit utsatt för mobbning, kränkning. För de flesta är situationen förbättrad inom ett halvår. Men 1,5 % är utsatta under ett år eller längre (skolverket, 2011).

Historik om kränkande behandlingar

Människor har blivit mobbade på flera olika sätt genom tiderna. Det kan vi läsa om både i historiska romaner och i vetenskapliga texter. Däremot så användes inte ordet mobbning då, utan det ansågs vara aga i uppfostrande syfte, både utav egna barn, pigor och drängar. Eva Bergenlöv(2009) skriver om attityder som genomsyrade samhället från 1700-1900 talet. Ju högre upp i klassamhället personer befann sig kunde man aga, bestraffa eller som vi kallar det idag, kränka eller mobba den eller de som var i beroendeställning.

Inom skolvärlden ansågs det enbart naturligt att en lärare luggade eller handgripligen bestraffade barn framför allt de som kom från familjer i arbetarklassen. Lagen om skola innefattade enbart folkskolan för barn från arbetarklassen, medan det i realskola, flickskola där bättre bemedlades barn gick där förekom ingen aga och dessa skolor omfattades inte av lagen. Debatten om avskaffandet av denna lag var livlig, och det möttes hårt motstånd även från lärarkåren som menade att den inte skulle avskaffas, så först 1958 förbjöds skolagan. Ordet mobbning blev ett begrepp när den kände radiodoktorn Peter Paul Heinemann försvenskade ordet för fyrtio år sedan, när han i en artikel om apartheid som fenomen och mobbningen som förekom i den situationen.

Många elever upplever att de dagligen blir utsatta för olika typer av kränkningar i skolan (Osbeck Holm, A-S & Wernersson, I, 2005) Dessa kränkningar kan ta sig olika uttryck som till exempel: kön, sexualitet, etnicitet samt verbala och fysiska kränkningar. Utseendet på kränkningar kan tänkas ha skilda uttryck beroende på vilken typ av skola antingen det är en friskola eller i kommunal regi och på vilket genus som finns i klassen.

Mobbning och kränkande behandling

Enligt Eriksson, Lindberg, Flygare, Daneback (2002, s.10) definieras begreppet mobbning av "Utgångspunkten för definitionerna av mobbning är att en förövare utför negativa handlingar mot en utsatt person där förövaren eller förövarna är starkare än den utsatte". De negativa handlingarna ska upprepas och pågå över en längre tidsperiod". Enligt Solveig Hägglund (2011) så har samhällets syn på begreppet mobbning ändrats och skärpts till, i den bemärkelsen att det innefattar såväl fysiska som psykiska handlingar mot en person. Själva ordet mobbning börjar försvinna och ord som kränkning, diskriminering och trakasserier används istället när man ska förklara vilken typ av

handling som skett (Osbeck, Holm, & Wernersson, 2005). Skälet för detta är att lagstiftarna anser att en handling inte ska behövas upprepas mer än en gång för att det ska brytas mot lagen. Ett annat skäl är vem som definierar handlingen, vilket betyder den blir utsatt för en kränkning och hur personen ifråga upplever kränkningen. Det behöver alltså inte finnas ett ont uppsåt bakom handlingen, utan att den som blir kränkt avgör vad som är kränkning för henne eller honom (Thornberg, 2011)).

Höistad (2001, s.58) skriver att han aldrig mött en mobbare som haft bra självförtroende, utan de brukar ha någon typ av aggression i sig. Vilket kan vara både medfött och förvärvat i barndomsupplevelser. Mobbning i sig kan vara ett uttryck för en problematik både hos gruppen som mobbar och även personen i sig. Det kan vara en känsla av makt, en rädsla, ett grupstryck och även avundsjuka. Dessa känslor finns hos alla som söker sin identitet under barndomen, men vissa går till överdrift och då blir det mobbning. Vi vuxna behöver öppna ögonen, och se vad som händer och sker runt omkring oss. För att på så vis på bästa sätt stödja elever. I intervjuer med elever som gjort för tidiga avhopp från skolan beskrivs att lärare inte har gjort någon insats för att hjälpa elever som blivit kränkta. Det finns konflikträdde vuxna/lärare som viker undan för att slippa engagera sig, det kan i sin tur bero på att de varit utsatta för mobbning i sin barndom, men med det beteendet att undvika eller inte se vad som händer, kan man skada barns förtroende för vuxna för all framtid, vilket i sin tur kan påverka deras framtid på ett negativt sätt (Höistad (2001)).

Teorier om kränkande beteende

Kränkningar är enstaka handlingar som utförs av en eller flera personer som i handling kan vara både fysiskt och psykiskt mot en eller flera andra där syftet är att kränka mottagarens värdighet. Definitionen av mobbning är när någon under upprepade gånger, och under en viss tid blir utsatt för negativa handlingar från en eller flera förövare (Skolverket, 2011). Vad är det då som gör att människor blir utsatta i skolan av mobbning/ kränkning eller varför utsätter man andra för det? Granström (2007) anser att det finns tänkbara förklaringar om hur och varför mobbning/ kränkningar uppstår.

En av orsakerna kan vara av biologisk förklaringsmodell, att offret beter sig på ett avvikande sätt eller ser annorlunda ut vilket kan påverka att de råkar illa ut. De starkare får därmed högre rang och de passiva svaga blir hunsade. Detta fenomen finns även i djurriket enligt barnetnologen Konrad Lorenz. En socialpsykologisk forskning visar att i de flesta grupper, utvecklas det olika roller inom gruppen. Rollerna kan se ut som pluggis, fegis den tuffa osv. Granström menar på att i många fall beter sig syndabockarna till synes på ett utstuderat sätt, som inbjuder till att bli måltavla för de övriga medlemmarna i gruppen.

En inlärningspsykologisk förklaringsmodell, där man tittar på hur relationer mellan människor ska fungera, utvecklas det former och rutiner på hur man bör eller ska uppträda i olika situationer. Men brister i utbildning eller uppfostran i elevens hemsituation, kan göra att förtryckarna eller mobbarna inte fått med sig goda vanor hemifrån. Detta kan utgöra grunden för olika sorters förtryck mot bättre vetande.

I en psykoanalytisk förklaringsmodell kan det däremot enligt teorierna vara tidiga barndomsupplevelser som återspeglar personligheten även under senare år. Om de haft problematiskt hemförhållande, som till exempel frånvarande, ointresserade, avvisande eller bestraffande föräldrar. En sådan uppväxt i en otrygg miljö kan skapa en hög nivå av ångest och aggressivitet hos barnet (Granström, 2007).

Samspelet mellan individer i en gruppsykologisk förklaringsmodell, där grupper eller uppgifter i en undervisnings situation påverkas på grund av att uppgifterna är svåra och oklara eller att formerna inte är tydliga kan det uppstå en oro i klassen. Detta kan utlösa ångest, irritation och aggression inom gruppen (Granström, 2007). I många fall letar då gruppen upp en syndabock inom arbetslaget, som får bilda måltavla för frustrationen som även (Höistad, 2001) påpekar.

En värdepedagogisk förklaringsmodell, kan uttryckas som en snedvriden moralsyn av det som förmedlas inom film och dataspel där våldsbudskap, kvinnoförtryck och ett förakt för svaghet återspeglas i mediaproduktioner. Inflytande från andra kulturer kan avspegla en medförd moralisk förvirring. Enligt en forskningsstudie visar det sig att den typiska förövaren oavsett om det rör sig om ord eller handling av kränkande behandling, är det oftast en jämnårig kompis av manligt kön, och med svensk bakgrund som enligt eleverna stått för de värsta kränkningarna. Däremot jämnas kränkningarna ut överlag, fördelat mellan könen ju äldre eleverna blir. I resultatet framkommer det att kränkningar från lärare främst sker under lektionstid, men även platser som idrottshall, uppehållsrum och korridorer är utsatta platser. Den kränkande behandlingen från en lärare uttrycker sig oftast som utfrysning, knuffar, tafsningar eller hot (Osbeck, Holm & Wernersson 2003).

Enligt Skolverket så utspelas den mesta mobbningen på skolgården, vid toaletter, och när elever förflyttar sig i korridorerna men även en del i klassrummen, där mobbarna oftast är flera med en ledare och flera medlöpare som inte vågar avvika på grund av rädslan att själv bli mobbad (Höistad, 2001, s 61). Skollokalers utformning och fräschör har en stor betydelse för hur trivseln på skolan är, och hur rädda eleverna är om varandra och skolan i sig. Gemensamhetslokaler som uppehållsrum, kafeteria och matsalen är av stor betydelse för att bidra till att eleverna känner en samhörighetskänsla. Skolor som har mindre trevliga lokaler eller skolgård där eleverna har bristande sysselsättningar, skapas det en tristess som lättare kan utlösa bråk och trakasserier på raster (Skolverket 2012). Det framgick även att de vanligaste orsakerna till kränkning är utseende och där kan orsaken vara av flera dimensioner, till exempel svenskt eller utländskt utseende och man är kort eller lång, och ful eller vacker. Dessa känslor är likadana som Höistad (2001) beskriver karaktärsdragen hos en mobbare, men även den som blir kränkt kan ha dessa skamrelaterade känslor. Det står också att kränkta barn har färre vänner vilket kan bero på att barnens självkänsla blivit lägre efter en längre tids mobbning. Det finns inga skillnader mellan hur pojkar och flickor reagerar på mobbning. Alla blir tysta, frånvaron ökar i skolan vilket gör att dessa elever hamnar efter de andra eleverna i sitt lärande. I skolinspektionens granskning *Skolors arbete vid trakasserier och kränkande behandling* (Rapport 2010:01), sammanfattar de rapporten om att många skolor inte tar frågan om kränkande behandling på så stort allvar. Kränkande behandling betraktas som en individfråga. Problemet ligger i att elever inte kan förstå varandra, samarbeta eller att personkemin inte faller väl till hands.

Det man kan fastslå av tidigare forskning är att det finns skillnader på hur mobbning och kränkning uttrycks mellan könen. Detta i sin tur kan stärka våra grunder, då enligt många studier visar det sig att pojkar i huvudsak mobbas av pojkar och flickor i huvudsak mobbas av flickor. I en annan studie visade det sig att både pojkar och flickor oftast mobbas av en eller flera pojkar. I de flesta studier visar det sig att pojkar utsätts för en direkt mobbning och flickor för indirekt mobbning (Danielson & Sundbaum Rapport nr 2003:02).

Självkänsla och självförtroende

När en elev utsätts för kränkande behandling oavsett grad av kränkning, är det allvarligt. Det påverkar elevens psykiska hälsa, som ligger till grund att elevens självförtroende och självkänsla försämras. Detta påverkar elevens möjligheter att tillgodogöra sig till lärande och kunskapsutveckling (Heikilä, 2011).

Självkänsla är en betoning på hur vi värderar, respekterar och accepterar oss själva. Självkänsla är också enligt Wennberg och Norberg (2004) förmågan att uppskatta sig själv för den man är. När man trivs i sitt eget sällskap, och är nöjd med sina färdigheter äger man en stark självkänsla. Dålig självkänsla kan ofta ge uttryck till ett dåligt bemötande mot andra människor, och hur vi handlar och agerar i olika sammanhang (Wennberg & Norberg, 2004). Individer med dålig självkänsla kan kompensera det med att agera på ett kränkande sätt eller nervärdera andra för att på så sett försöka höja sitt eget värde. . Det framgick även att de vanligaste orsakerna till kränkning är utseende och där kan orsaken vara av flera dimensioner, till exempel svenskt eller utländskt utseende och man är kort eller lång, och ful eller vacker. Dessa känslor är likadana som Höistad (2001) beskriver karaktärsdragen hos en mobbare, men även den som blir kränkt kan ha dessa skamrelaterade känslor. Det står också att kränkta barn har färre vänner vilket kan bero på att barnens självkänsla blivit lägre efter en längre tids mobbning. Det finns inga skillnader mellan hur pojkar och flickor reagerar på mobbning. Alla blir tysta, frånvaron ökar i skolan vilket gör att dessa elever hamnar efter de andra eleverna i sitt lärande. I skolinspektionens granskning *Skolors arbete vid trakasserier och kränkande behandling* (Rapport 2010:01), sammanfattar de rapporten om att många skolor inte tar frågan om kränkande behandling på så stort allvar. Kränkande behandling betraktas som en individfråga, där problemet ligger i att elever inte kan förstå varandra, samarbeta eller att personkemin inte faller väl till hands

Självförtroende är kopplat till saker vi gör, hur vi presterar och kan känna stolthet för vad vi gör, då känner individen ett stort självförtroende. Det att tro på sin egen förmåga inom ett specifikt område. För elever som utbildas inom olika hantverksprogram, är detta en känsla som växer för varje delmoment i lärandeprocessen. En åsikt som kom fram under samtal med elever på lektioner i kursen Material och miljö, där människans rättigheter är ett av det centrala innehållet som ingår, är att mobbning eller kränkning förekommer mer i början av elevernas utbildning. Roger Säljö (2010) påpekar också att lärande är kopplat till värden och värderingar. Vilket kan tolkas så att värdet och värderingarna av sitt lärande kan påverkas både negativt och positivt personligt, därför är det en viktig uppgift för oss lärare att det går åt det positiva hållet. Undervisningen ska även leda till att eleverna utvecklar förmåga att använda yrkets fackspråk och att kommunicera med kunder, uppdragsgivare och leverantörer. Den ska ge eleverna möjlighet att utveckla kunskaper om och färdigheter i ett målinriktat säljarbete som leder till goda kundrelationer, vilket är examensmålet för inriktningen hantverk som innefattar alla yrkesprogram.

Metod

Här kommer en redovisning av vilken metod som använts för denna uppsats, vilken intervjuemetod som använts, de etiska principerna samt hur intervjuerna gjordes.

Intervjuer

Vi valde att genomföra en kvalitativ undersökning eftersom det vi vill belysa är ett känt fenomen, samt att det är en subjektiv bedömning som efterfrågas i både syfte och frågeställningar. Vi vill undersöka hur ungdomar på gymnasiet yrkesinriktade program ser på mobbning och kränkning. Mycket av den forskning som finns inom området presenteras både i kvalitativa och kvantitativa undersökningar. Valet av kvalitativ undersökning är att vi vill kunna tolka och förstå och gestalta det som har framkommit från våra intervjuer. Ambitionen i det kvalitativa sättet är att upptäcka företeelser, att tolka och förstå innebörden (Patel & Davidsson, 2003).

En enkätundersökning skulle i detta fall inte ge den information som vi sökte eftersom eleverna inte har likartade upplevelser om kränkningar, och den subjektiva känslan är inte beständig (Lantz, 1993, s.33). Informanterna kan på ett bättre sätt beskriva ämnet utifrån sina egna erfarenheter om, och som Lantz (1993) beskriver kan identifiera och definiera ämnet. För denna uppsats var alternativet att använda ostrukturerade intervjuer som ibland benämns som halvstrukturerade intervjuer eller semistrukturerad intervju det som föreföll det bästa alternativet. Patel & Davidsson, (2003,s78.) menar att syftet med en kvalitativ intervju ” är att upptäcka och identifiera egenskaper och beskaffenhet hos något, t.ex. den intervjuades livsvärld eller uppfattningar om något fenomen”.

Resultatet av intervjuerna gav mer uttömmande svar än om en kvantitativ intervjuteknik använts där svaren blivit rakare med hjälp av frågorna. Precis som Stukát (2005) anser, så behöver inte frågorna ställas strikt efter hur de skrivits. Det kvalitativa gestaltar strukturen på våra intervjuer med öppna frågor som i semistrukturerade intervjuer med följdfrågor för att vi lättare kan hitta ett samspel mellan intervjuare och informanten och på så sätt få ut mer information av de intervjuade (Stukát, 2011). I de ostrukturerade intervjuerna har informanten kunskapen om vilket ämnesområde frågorna gäller, där frågorna ställs efter den ordning situationen ligger närmast till hands. Där vi gick utifrån ett antal huvudfrågor, som alla informanter fick besvara, där följdfrågorna oftast skiljde sig utifrån hur informanterna svarat (Stukát, 2011). Vi valde att göra våra intervjuer var för sig, och vi intervjuade 4 elever var. I vår diskussion om hur intervjusituationen skulle se ut såg vi både för och nackdelar med det upplägget. Nackdelen kunde vara att man som ensam intervjuare kan ha missat vissa viktiga aspekter, som kunde fångats upp när man är 2 som ser och hör samt att man kan uppfatta svaren på olika sätt för att vi skulle kunna ställa de rätta följdfrågorna. En fördel med att vara ensam med informanten är att denne kan känna sig mer trygg i situationen och uppleva en mer jämbördig relation oss emellan som kan få informanten att öppna sig.

Stukát (2011) tar upp några saker som är viktigt att tänka på under en intervju. Att man formulerar frågorna så att informanten förstår frågorna, att man även ställer relevanta följdfrågor för att få ut det bästa resultatet. Att intervjuaren har försäkrat sig om att man har förstått informantens budskap och att frågorna och följdfrågorna skapar samspel mellan den som frågar och den som tillfrågas för att komma längre och nå djupare.

Val av undersökningsgrupp

För studien valde vi att intervjua åtta st. elever på fyra olika yrkesprogram och skolor. Informanternas program bestod av tre elever från Byggprogrammet, en som valt inriktning el, två från Handel och administrativ programmet och två från restaurang & livsmedelsprogrammet. De intervjuade bestod av fem pojkar och tre flickor. Informanterna valdes ut av klassföreståndarna på de olika programmen, men de personer som medverkade i intervjun gjorde det av fri vilja där de innan fick reda på vad undersökningens syfte anknöt till. Valet att undersöka hur eleverna ser på mobbning och kränkning på yrkesprogram kommer av att vi som genomfört studien arbetar som yrkeslärare, och kan där i våra roller se vissa tendenser till mobbning och kränkande beteende. Hur ser och uppfattar eleverna sina roller och erfarenheter ut inom området i deras skolgång? Nackdelen med att lärarna valde ut elever för samtalen, skulle kunna vara att det är de elever som eventuellt inte varit med om någon händelse som blev intervjuade.

Genomförande

I detta fall var de flesta informanterna tredjeårselever och vår förhoppning är att samtalen flyter på bättre när de är i slutet av sin utbildning och fostrats in i en kollegial stämning. Det som är viktigt i detta sammanhang är att intervjuerna blir inspelade på ett korrekt vis. Vid dessa intervjuer användes telefoner med inspelningsmöjligheter för att underlätta efteråt när vi avlyssnade och transkriberade skulle ske. Valet av var intervjuerna skulle ske, fick informanterna bestämma. Alla elever valde att genomföra intervjuerna på deras egen skola. Varje intervju tog ca en timma, med lite extra tid innan och efter för diskussioner. Intervjuerna har blivit analyserade för att lättare upptäcka om det fanns svarsalternativ som liknade varandra.

Instrument

I vår planering för att genomföra studien sökte vi på olika frågeställningar som hade framkommit från tidigare studier och våra egna funderingar på bra frågor för att få fram de rätta frågorna. Till en början hade vi en större mängd frågor som vi testade på ett antal elever som testpiloter för att finna vilka frågor som utgjorde det som vi ville skulle komma fram i syftet till undersökningen, samt för att se att vår tillvägagångssätt var realistiskt och genomförbart. Vi testade även med enkätfrågor, men upptäckte då att blev svaren likartade vilket inte var meningen. Därför gjordes frågorna om och sattes under tre teman som passade till det syfte och frågeställningar vi hade i början. (bilaga 1)

Datainsamling och Praktiska aspekter

När vi tog kontakt med informanterna tog vi reda på om de var under 18 år. I dessa fall skickade vi hem ett brev för påskrift om godkännande av målsman (se bilaga 2). Vi bad informanterna välja var de ville bli intervjuade någonstans, för att de skulle känna sig trygga och ohotade och att vi kunde sitta i en lugn miljö under intervjutillfället som Stukat (2011) rekommenderar. Vi informerade informanterna om hur upplägget ser ut, och förklarade att det inte finns några rätt eller fel svar, utan att vi vill veta deras syn och erfarenheter på frågorna. Vid intervjuerna använde vi ljudinspelning som var godkänt av informanterna. Valet av ljudinspelning gjorde att vi lättare kunde koncentrera oss på vad informanterna sa och fokus låg på intervjun och inte i ett ihärdigt antecknade som lättare kan störa informanten. Ljudinspelning av intervjun gör det dessutom lättare i analysfasen där vi kunnat gå tillbaka och få en ordagrann återgivning av intervjun. Materialet som kom fram under intervjuerna transkriberades i helhet för att komma närmare materialet och syftet för studien.

Analysmetod

Efter intervjuerna lyssnade vi på vad som sagts under intervjun som sedan skrevs ut och lästes igenom ett antal gånger såsom Stukát (2011) rekommenderar. Materialet kortades ner, där vi tog fram det väsentliga som var relevant för studien utan att ändra innehållet av vad som kommit fram. Informanternas svar var många gånger likvärdiga, och dessa svar har fått stå i centrum som underlag till analysen och bearbetningen av materialet från intervjuens temafrågor. Citat som var passande sparades ner i originalform.

Tillförlitligheten

Reliabilitet och validitet i kvalitativa forskningen är mer sammanflätade än i kvantitativa studier. Där resultatet i det kvalitativa består av att man övertygar sin studie genom att diskutera, tydligt synliggöra och motivera sitt tänkande (Stukát, 2011). Nackdelen med denna metod kan vara tillförlitligheten i svaren. Har man varit otydlig om vad intervjuerna ska handla om kanske svaren blir tillrättalagda för att tillfredsställa den som intervjuar. Informanterna har eventuellt aldrig haft några bekymmer med att blivit mobbade och då blir svaren inte helt tillförlitliga heller. Validiteten kopplad till datainsamlingen menar Patel & Davidsson, (2003) är att forskaren har skaffat tillräckligt bra underlag för att göra en rättvis tolkning av informantens livsvärld.

Vet vi om, vad vi ska undersöka och det vi avser att söka, har vi god validitet. Gör vi det på ett tillförlitligt sätt, så vet att vi har en god reliabilitet (Patel & Davidsson, 2003).

I vår studie kan vi se att det finns några reliabilitetsbrister, eller förmodar att mätningarna kunde lyfts än högre. Hur vet vi om informanterna berättade hela sanningen, ställde vi de rätta frågorna? Mäter vi de det som anses ska mätas eller mäter vi fel saker? Tolkade vi som intervjuare svaren på rätt sätt eller tolkade vi informanternas svar eller frågor på fel sätt? Vad som kan bli fel är vår brist på erfarenhet av intervjuer, och tillförlitligheten kan vara att i vår pilotstudie fann vilka frågor som var relevanta. För att på ett säkert sätt öka reabiliteten hade vi eventuellt behövt kontrollera vår undersökningsmetod genom att upprepa mätningen (Stukát, 2011). Om resultatet av våra intervjuer ska ses som generaliserbar skulle det behövas mer intervjuresultat från fler elever än det som vi undersökt. En annan aspekt är också att vi som utför studien inte lägger in våra egna värderingar eller tankesätt som kan påverka utgången av studien, där vi i tankesättet är objektiva.

Etiska aspekter

Stukát (2011) talar om 4 allmänna huvudkrav inom forskning som berör individskyddskravet. *Informationskravet* handlar om de som berör studien skall informeras om studiens syfte, frivilligt deltagande, eller att de kan avbryta eller vägra svara på vissa frågor.

Samtyckeskravet står för att deltagare bestämmer själv över sin medverkan utan påtryckning av forskaren, målsmans underskrift kan behövas tillhanda om informanten inte har åldern inne. *Konfidentialitetskravet* handlar om hänsynen till de berördas anonymitet. Informanterna skall vara införstådda om att uppgifterna om dem är anonyma. *Nyttjandekravet* är att informationen som inskaffats bara får användas i forskningssyftet.

Vid vår första kontakt med informanterna fick de bestämma tid och plats. Vi informerade dem om att det är frivilligt och informanterna får svara på de frågor de känner sig bekväma med.

Informanterna som inte hade fyllt 18 år skickades ett godkännande formulär som skulle var på skrivet av vårdnadshavare. Säkerställning av anonymiteten är viktig, där all dokumentation fördes in på våra privata datorer. Informanterna blev väl informerade om deras anonymitet i vår studie. Informanterna har i denna studie bara presenterats i kön och program, skolan har varit anonym. Resultatet och de uppgifter av det som kommit fram i denna studie bara redovisats i denna rapport för att uppfylla nyttjandekravet som ställs.

Resultat

Vi har valt att redovisa det som framkommit från våra intervjuer i en löpande text. Efter pilotstudien och tillsammans med syftet och frågeställningarna i denna studie, kunde frågorna i intervjuerna sammanställas i tre teman.(bilaga 1) där vi framhåller och förstärker vissa delar i rena citat av det som eleverna uttryckt i vår studie. I våra intervjuer med elever så definierade de orden kränkning och mobbning på två olika sätt. Enligt dem så var kränkning något som inträffade enstaka gånger, och då enbart med ord eller på internet. Däremot var mobbning något som höll på under en lång tidsperiod och där det förekom både verbalt och kroppsligt påhopp.

Kränkning kontra mobbning

Flertalet av de intervjuades uppfattning är att mobbning är fysisk och kränkning är psykisk. Att en människa blir utsatt och påhoppad av en annan eller från en grupp. Några tog upp att kränkning ofta består av att man kallar den andra för fula saker. Medan andra menade på att kränkningar inte behöver vara fysiskt, utan det kan även vara över nätet eller utfrysning som kan betraktas som en kränkande behandling.

Ordet kränkning uppfattar jag som en ful sak, ökennamn som hora, bög eller ja bara kränker ner någon.

*Det är väl ett uttryck när någon känner sig nertryckt eller påhoppad, oftast i ord
Det är något negativt helt enkelt.*

Kränkningar i skolan

En del av de tillfrågade sa sig aldrig ha blivit utsatta för någon kränkning heller inte uppfattat att andra elever på skolan hade blivit kränkta. De såg mest att de lite hårdare orden var på skoj, och de orden sa man bara till dem man känner väl. En annan tyckte att det var lugnt i klassen, och var det något så var det i så fall utfrysning. Det som hände på hela skolan hade han ingen uppfattning om, eftersom hans linje var lite vid sidan om och isolerad från huvudskolan. Några av de intervjuade tyckte att de hade blivit kränkta på skolan, eller uppfattat som andra elever hade blivit fel behandlade. En av eleverna berättade att han varit utsatt av att någon eller några hade klottrat ett hakkors på sitt omklädnings-skåp nere i källaren, och att en klasskompis till honom hade fått en träningscykel instoppad i hans omklädnings-skåp. I studien kom det även fram att en elevs klasskompisar som hade varit med att representera elevrådet, hade blivit utslängda från elevrådsgruppen när de hade tejpats upp lappar med kränkande ord på en annan elevs skåp.

I ettan ritade de en hakkors på mitt skåp, de har nu lackat om det. Det kändes inte kul, att varje gång man kom dit så såg man det. Tittar man riktigt noga kan man se det ännu. Sen var det en elev som fick en träningscykel intryckt i sitt skåp. Det var inte juste, men samtidigt lite roligt hur de lyckades få in det i skåpet. Det som är tråkigt är att vi i den yngre generationen lär oss att säga elaka saker till varandra, utan att någon bryr sig. Det är så naturligt.

2 stycken elever från min klass blev utslängda från elevrådet förra året för att de hade tejpats upp en massa post- it lappar på en elevs skåp där det stod Grotto. Sen finns det

ju lite små saker som ingen bryr sig om, typ bög. Men ingen bryr sig om det längre, det är ett uttryck som tydligen inte längre har en kraft bakom sig.

Vem kränker

I studien visade det sig att respondenterna hade olika erfarenheter av kränkningar i skolan. Några gav uttryck att det var andra elever som kränkte andra elever och några tycktes känna sig kränkta av en lärare. En påpekade att det fanns en grupp som var på honom och hans grupp men tyckte inte det var så jobbigt för att de var så dåliga på att vara elaka. Någon tyckte att deras grupp var lite isolerade mot dem andra för att ingen riktigt bryr sig om deras grupp. Även lärare kränkte elever, några elever kunde känna att vissa lärare favoriserar vissa elever mer än andra, och visade tydligt vilka läraren gillade. En tyckte att en lärare alltid var på dem i klassen, men tyckte ändå att läraren hade glimten i ögat.

En lärare är alltid på oss alltså alla i klassen, men han har alltid glimten i ögat tror jag. Ibland är de andra eleverna på oss, men det är typ för att få mer uppmärksamhet i sin egen grupp. Men det är inget jag lägger märke till för att de är så värdelösa på att dissa ändå.

Jag är med i geeksgruppen, men de bryr sig inte riktigt om oss, som tur är. Det finns mycket större grupper som säger mer vulgära ord till andra. Men jag vet inte om de tar det personligt liksom. De har hårdare slang och ord till varandra, jämförelse mot vår geekgrupp.

Att det inte är på samma sätt utan mer att läraren favoriserar en elev mer än de andra och så svarar de med skärpa i rösten att det är visst så att vissa lärare inte gillar alla lika mycket och dessutom visar det tydligt att hon upplevt detta.

Erfarenheter av kränkningar i tidigare skolår

De flesta uttrycker att de på något sätt varit utsatta för kränkning eller mobbning under sina tidigare skolår. Några av eleverna såg sin tidigare skolgång som mörk och tung med tråkiga minnen. Respondenternas tidigare upplevelse från skolan gjorde att vissa hade svårt att koncentrera sig på sina läxor när de kände sig utanför. Även lusten av att stanna hemma istället för att gå till skolan var stor fast de ofta gick dit ändå. Deras upplevelser av utsattheten kunde variera mellan att en del hade varit utsatta av fysiskt våld och de andra hade bara blivit kränkta verbalt. I ett fall hade eleven både varit mobbad och en mobbare, som mobbare strävade eleven att bli lik de andra och få vänner, han såg även upp till gruppens ledare. För en elev gick det så långt att han var tvungen att byta klass för att på så sätt kunna få en drägligare skolgång.

Men på det stora hela trivdes de mycket bättre på gymnasiet, där de hade hittat jämnvärdiga kamrater.

Det här har jag mycket innehåll i, jag kan diktera från ettan till sexan. När jag var mindre var det mer att man fick en massa att skratta åt en. Det var svårt att lägga kraft på läxorna när man kände sig utanför.

Det var tufft, ändå gick jag till skolan oavsett mobbningen varje dag. Nu är man en stark person som fått lära sig den hårda vägen tyvärr. Jag bytte klass mellan årskurs

åtta och nio för att det blev för mycket. Det blev faktiskt lite lugnare i nian. Oftast var de på mig i större grupper och oftast fysiskt.

Har både blivit mobbad och även mobbat själv. När jag blev mobbad var det på grund av att jag skolkade mycket på grund av sjukdom och det kunde de andra inte förstå. När jag mobbade var det för att bli lik de andra och även få vänner men jag såg upp till en ledare.

Skolans ansvar

Det finns en enighet i resultaten där de intervjuade eleverna tycker att lärare och personal kunde vara lite mer synliga i korridoren, uppehållsrummet och andra utrymmen på skolan. En elev tyckte aldrig märkt av att skolan jobbade med värdegrunder, eller hade samtal om vad skolan hade för syn eller mål i frågan.

Jag vet faktiskt inte, har inte direkt märkt av hur skolan arbetar med det. Lärarna säger inte så mycket om detta. Skolkuratoren var och prata med oss en gång typ, i fem minuter. Tycker att kuratorn och kanske skolsköterskan ska komma och visa upp sig mer, och kanske prata mer om dessa saker. De kan visa upp sig mer, de sitter bara där borta. Vi ser dem aldrig. Och när vi söker dem är de aldrig där heller.

Det är ju iså fall att lärarna skall vara mer synliga och höra de skoj saker vi säger till varandra. Å kanske säga till oss att sluta kalla varandra t.ex. glåpord eller ökennamn. Även om det är på skoj så säga till oss att slutar ni inte med detta, så får vi något straff av något slag.

Agera

De flesta var eniga om att man måste ställa upp och hjälpa den som blivit utsatt. De tyckte även att man skulle anmäla det till en lärare eller någon vuxen på skolan, men några sa dessutom att de inte skulle tala med lärare för då skulle den utsatte och även de själva bli kränkta än mer. Personalen i matsalen hade de inget förtroende för överhuvud taget. En elev menade att hon inte skulle våga säga ifrån, även om hon ville hjälpa till. Och en annan uttryckte sig att det skulle man kunna göra om man var på väg till en lektion, men inte annars. En sa att det fanns två lärare på skolan han skulle kunna gå till och berätta, men bara dessa två.

Om jag skulle höra att någon blev kränkt, om det nu inte är på skoj och om jag uppfattar den situationen ganska allvarlig då skulle jag gå direkt till den personen som blivit utsatt och stötta hon eller han. Och säga åt den eller dem att inte kalla den för ditt eller datt och sen finnas för den personen som blivit utsatt.

Jag skulle nog bara gå förbi om någon blev mobbad, jag skulle inte våga även om jag skulle vilja hjälpa.

Skulle nog säga till en lärare om jag var på väg till lektion men inte annars.

Skulle inte säga till mattanterna de verkar inte bry sig

Då skulle jag berätta det till läraren. Har i alla fall två lärare jag känner att jag skulle kunna gå till och prata. Men bara de två.

Skolmiljöns betydelse

I vår undersökning fanns det några som inte trodde att skolmiljön hade någon större betydelse för att minska kränkningar. Andra trodde att en bra skolmiljö är viktigt och som gör att man känner sig tryggare. De vill ha en fräsch och en öppen skolmiljö. Oftast uppstår kränkningar där det inte finns några lärare eller personal, även till och från gymnastiken eller omklädningsrummet där inga äldre är med är en utsatt plats där det lätt blir kränkningar enligt en elev.

Jag tror inte det. Kränkningar kommer nog finnas oavsett hur miljön ser ut, eller vilken miljö man är i. Så jag tror inte det har någon betydelse, kommer nog att fortsätta finnas.

Jag tror det är väldigt viktigt med en öppen skolmiljö, om man är i uppehållsrummet ser rektorn 90 % av det vi gör. Sen har vi glasdörrar från korridoren till uteplatserna. Blir man kränkt är det oftast i klassrummen när inga lärare är där. Så vår öppna miljö är bra.

Lärarens position

I denna undersökning var alla elever eniga om att läraren måste ha ett rättvist förhållningssätt till eleverna. En del menade att man såg klart att vissa lärare favoriserar en del elever mer, och att de visar klart och tydligt vilka de gillar och ogillar. Även att läraren skulle ha glimten i ögat var viktigt av många. Några tyckte att vissa lärare slängde ut sig dumma kommentarer utan att tänka sig för. En elev tyckte det var värre när en lärare kränker en elev än att en elev kränker en annan elev, han menade att vuxna skall veta hur man uppför sig. Medan en annan menade på att klassföreståndaren hade en viktig roll att föra samman klassen redan från början. Som att man går ut och äter mat ihop och träffas på andra sett som inte direkt är relaterat till skoluppgifter.

Ha glimten i ögat kan man säga. Inte säga för personliga saker. Det finns tyvärr en lärare som sagt lite för mycket. När han blir sur säger han lite för mycket. Han är inte alltid pedagogisk, det slinker ut lite dumma saker ibland. Men han är ju bara en människa.

Jag vet inte, ganska svår fråga. Läraren skall nog tänka sig för innan man säger något, att inte slänga ut sig något och sen känna att det inte blev bra. Så att man säger rätt och inte fel, så man inte gör någon ledsen.

Värre när en lärare kränker en elev, än om en elev kränker en annan elev, de är vuxna och ska veta hur de uppför sig.

Klassen är liten och klassföreståndaren fostrar och tajtar ihop klassen redan från början genom att genomföra gemensamma träffar exempel gå ut och äta mat

tillsammans och även andra träffar. På grundskolan att det var likadant där trots att klassen bestod av 26 elever. Klassföreståndaren har en viktig roll i att tajta ihop gruppen i början av gymnasiet

Förväntningar på läraren

Det som framkommer i studien är att de vill att läraren agerar omedelbart. Föräldrar blir inkopplade, och att det bokas ett snabbt möte, där alla inblandade medverkar för att så snabbt som möjligt lösa konflikten. En informant ville inte ta upp sina problem varken med lärare eller en kurator för risk att det skulle kunna bli värre för eleven.

Om jag blir kränkt förväntar jag mig att läraren tar tag i det, med personen eller personerna som har kränkt mig. Att vi sätter oss ner och pratar igenom det. Varför har de kränkt mig? De kanske tycker jag har gjort något, så vi kan sitta ner och diskutera varför, och hur det kommer sig.

Jag vill inte tala om det med lärare och kurator för då kan det bli värre typ.

Att man agerar omedelbart, att man försöker liksom. Ja nu är det inte alla som bryr sig om det. Men att man ringer upp föräldrarna och tar upp det allvarligt. Viktigt att det händer direkt, och inte låter problemet fortsätta. För då är det ingen som bryr sig om det till slut.

Könens betydelse

Många av eleverna ansåg att en blandning av könen antagligen hade det blivit en annan karaktär på hur eleverna hade varit mot varandra. Några trodde att det blev mer hårda ord och fysiskt när det bara är killar i klassen. Vissa av eleverna hade även märkt av skillnaden ute på sin praktik, att där det fanns tjejer, där hade det varit ett annat ordförråd. I alla fall måste den som gör ett val av utbildning där det egna könet är i minoritet, vara en person med bra självkänsla, och även ha ett brinnande intresse för det yrke de valt. Någon tog upp att var ensam kille i en tjejdominerad linje, skulle man lätt kunna bli mobbad och betraktad som fjollig när man umgås med tjejer.

På denna skola var det bara killar ett bra tag, genom hela ettan. Då kunde man höra kränkningar lite överallt även om det var på skoj. Men nu när det har kommit in lite tjejer har det dragits tillbaka väldigt kraftigt, så känner ifall jag. Men hade det funnits ännu mer tjejer hade det nog trappats ner mer, tror jag.

I vår klass är det bara tjejer och då är det lugnare, men om det finns är det på nätet man snackar skit

Det viskas mellan tjejer och så säger en att säg inte detta till nån och ibland så gör de det.

Killar är killar och ska kaxa upp sig mot varandra om det är övervägande killar i klassen men om det fanns en eller två tjejer så skulle de nog kaxa sig första veckan men att det skulle gå över när man lär känna varandra

Killen skulle få det svårare genom att tjejer i allmänhet är medfnittriga och skulle inte vilja att han hängde med. En kille i klassen skulle nog inte mobbas inom klassen men skulle kanske mobbas av killar från andra klasser eftersom man kan ses som fjollig när man umgås så mycket med tjejer

Det blir helt andra ord om tjejer är med jämfört om det bara är ett rent killgäng. Det är samma sak på byggena, det är mycket mer vulgärt där nu, än innan då det var några tjejer där. Det är ju så det är, det är därför det behövs mer tjejer så det blir mer lugnare stämning på arbetet och i skolan.

Diskussion

Här diskuterar vi först metoden, vad gjordes bra eller vad kunde gjorts bättre? Därefter diskuterar vi en resultatdiskussion som binder samman vårt resultat mot tidigare studier. Sen avslutas didaktiska slutsatser, som vad vi som lärare bör tänka på för att kanske kunna minimera det som studien syftar till samt vad en fortsatt forskning kunde utvecklas till.

Metoddiskussion

Valet av den kvalitativa metoden med halvstrukturerade intervjuer vara det mest logiska för vår studie. Syftet var att vi ville kunna få ut så mycket information som möjligt med öppna dialoger för att lättare få en inblick i informanternas erfarenheter från deras skolgång. Vi fick väl utförda svar med djupa diskussioner med tydliga svar som var syftet mot valet av metod. Med facit i hand blev valet till stor belåtenhet. Beslutet att spela in intervjuerna gjorde vår datainsamling och resultatet lättare att arbeta med, informationen och resultatet av informanterna blev starkare och deras egna ord framkom av rena citat.

Valet av att göra intervjuerna var för sig, var av praktiska och tidsmässiga skäl, samt att informanten förhoppningsvis skulle uppleva intervjusituationen mer behaglig. Nackdelen som vi upplevde var att vi inte kände oss lika säkra under intervjuerna, vi hade kanske kunnat se svaren på olika sett när man är två för att lyckas bättre med våra följdfrågor. Denna nackdel uppkom av vår rutin vad gäller intervjuer. Skall man göra en framtida studie skulle vi lagt mer fokus på att öva upp en bättre intervjuteknik, samt att under den första processen leta upp tidigare forskning och litteratur i en större mängd, för att på så sett slippa sitta och leta för mycket under studiens gång.

Även om valet av informanter var slumpmässigt utvalda, fanns erfarenheter av ämnet som underlättade för våra frågor. De flesta av informanterna hade haft eller har en egen erfarenhet av begreppen. De hade själva varit utsatta eller upplevt när andra elever hade varit utsatta av mobbning eller kränkningar. Valet av antal intervjutillfällen verkar rimligt för denna storlek av studie. Färre tillfällen hade skapat ett tunnare resultat att luta sig emot, och fler tillfällen hade gjort studien mycket större, samt att resultatet av valet av åtta intervjuer kunde gås genom noggrant. För att vi skulle få vår studie bättre mätbar, hade vi behövt göra fler pilotintervjuer för att på så sätt fastställt rätt val av frågor, Stukat (2011) och att vi som intervjuare fått mer lärdom som intervjuteknik och rätt förhållningssätt till informanten.

Resultatdiskussion

Syftet med denna studie var att undersöka hur elever på olika yrkesprogram upplever kränkningar. Frågeställningarna hur beskriver elever på ett yrkesprogram kränkande behandling i skolan och hur anser gymnasieeleverna att lärare ska agera för att förhindra kränkande behandlingar i skolmiljö.

Elevers beskrivning av kränkande behandling

Både Osbeck et al (2003), och Skolverket (2009) samt informanter menar att den som är avvikande, annorlunda eller udda löper större risk för utsatthet. Detta stämmer väl överens med det som framkom i vår studie. När vi hört elevernas berättelse framgick det att de som blivit utsatta, själva inte såg sig vara den tuffa eller den coola eleven (restaurang och livsmedel). Några påpekade att de själva var geeks och medlemmar i en geeksgrupp (bygg), där de genom åren fått höra glåpord och

taskiga påhopp. De menade att det lugnat ner sig genom åren när de inte har brytt sig. Samt att de som tidigare hade varit utsatta, hade funnit likasinnande på gymnasiet, som gjorde att de inte tog till sig kränkningarna på samma sätt när de var flera som fanns för varandra. Elevernas syn på hur normerna beräknas vara inom verksamheten stämde delvis in på Skolverket (2009) kopplingar till mobbning och kränkningar.

Eleverna som kom från byggprogrammet menade att det fanns normer för hur man ska bete sig och vilken jargong man förväntas ha som hantverkare. Där tyckte eleverna att det skulle behövas mer kvinnliga hantverkare för att bryta dagens satta normer och värderingar. Detta att vara manlig, tuff och använda fula ord. Även om det inte framgick lika mycket på de andra programmen, kan det tänkas att det även där finns en viss typ av hur normer som i just deras verksamhet eftersträvas för att klassas som normalt.

I resultatet som framgick i denna studie, fanns ett fåtal som påstod att de inte märkt av någon form av mobbning eller kränkning vare sig mot dem personligen eller uppfattat att någon annan elev skulle blivit utsatt. Dessa elever uppfattade att de hårdare orden var på skoj, och inte till för att göra någon illa. Här kan det ju finnas en poäng i att alla människor är olika, och uppfattar saker på olika sätt, eller kan det funnits där från början i deras skolgång. I sådana fall kanske sårar man en annan människa, utan att uppfatta att beteendet som sådant. De menar även att deras generation har lärt sig säga elaka saker om och till varandra utan att någon bryr sig. Uttryck som bög eller fitta inte längre har någon kraft bakom sig. Skolverket (2009) skriver att det oftast är dessa ord som står för den verbala kränkningen, det handlar om homofobi och rasism men även kroppsstorleken och utseendet ligger till grund för attacker. Kroppsstorleken och utseendet är inte något som framkommit i denna studie, utan mer att man är bög och tönt och liknande ord. I resultat visade det sig att även lärarna stod för vissa typer av kränkningar. De framgick att läraren som favoriserade vissa elever mer än andra, och en lärare sa taskiga saker som hur korkade är ni, fattar du ingenting osv.(Höistad(2001, s.101-103).

Att förhindra kränkande behandling

De intervjuade visar en god kunskap och en bra förklaring om vad som skulle kunna förebygga mobbing och kränkningar. Nästan alla ansåg att lärarna eller någon inom skolpersonalen skulle vara mer synliga, framförallt i anslutning till uppehållsrum, matsal och korridorer. Även lärarens roll var viktig för att förebygga studiens två begrepp, som att man tidigt försöker finna en grupp känsla och en gemensam syn på att man ska respektera varandra som man är. Några påpekade att det viktigt att lärarna har glimten i ögat. Osbeck et al (2003) påpekar att lärarens utformning och den vuxna roll som läraren innehar ska vara till hjälp för elever i deras konflikter. Skolverket (2009) anser att skolpersonalen måste reflektera över sina egna normer och värderingar kring sin roll som normskapare. Informanterna i denna studie lyfter fram vikten av att ha en synlig skolpersonal på olika platser inom skolans område. De ansåg att det kunde finnas schemalagda timmar för personalen. Skolans ansvar att medverka till att utveckla elevernas känsla för samhörighet, solidaritet och ansvar för människor också utanför den närmaste gruppen, där kommer ofta värdegrundsdagarna in. Det behöver hållas mer levande och inte enbart en dag per läsår, för att eleverna själva ska förstå innebörden av det. Eleverna kan även medverka till flera tillfällen där de arbetar med värdegrunden själva. Uppgiften som sådan kan bestå i att de elever som går andra året på gymnasiet, leder lektioner för de elever som börjat sitt första år på gymnasiet. (Boken, Läroplan, examensmål och gymnasiegemensamma ämnen för gymnasieskola, 2011, sid.10)

Det som framkommer från denna studie och från tidigare studier är att det tyvärr är så vanligt som det visar, att det finns för många inom skolan som blir utsatta av mobbning eller kränkningar. Detta är ett problem som vi alla inom skolan måste försöka lyfta upp ännu mer samt ständigt arbeta med. Det även är viktigt att hjälpa den som mobbar att få en andra chans att ändra sitt beteende. Där det i tidigare forskning visat att den som utsätter ofta inte själva mår bra eller har en rädsla av att bli

bemött på samma sätt de bemöter andra. Samt att stärka den utsattes bild av sig själv. Som lärare ser man den utvecklingen tydligt. När de börjar sin utbildning och förförståelsen ligger på olika nivåer hos eleverna, kan det bli grupperingar som ändras från vecka till vecka i början. Det är i det stadiet som vi lärare är så viktiga för att klasserna ska fungera som grupp. Det var även ett av svaren vi fick under våra intervjuer med elever. Avslutningsvis kan vi tillägga att det verkar som att informanterna som vi använt i vår studie som varit utsatta, anser att de trivs bättre nu på gymnasiet även om det finns uttryck som lever kvar.

Eftersom att en stor del av de elever vi intervjuat går i klasser där det ena könet är starkt dominerat av samma kön, kan vi inte i vår studie jämföra tidigare studier i samma utsträckning vad gäller kränkningar mellan könen, utan de som framkommit har mer varit en tanke om hur det skulle kunna vara om könen var lika fördelade som framkommer från informanterna. Tidigare studier har visat att ca 6 till 7 % förutom skolverkets (2011) sista rapport som låg högre, av elever som blivit kränkta eller mobbade i skolan. I denna studie visade det sig att hälften av informanterna har eller anser sig blivit kränkta eller mobbade under skolgången. Denna skillnad i resultat kan vara att vi intervjuat fler pojkar än flickor, som i tidigare forskning visat att pojkar är oftare utsatta för mobbning och kränkningar. Även antalet av få informanter skulle kunna ha en betydelse för resultatet. Vem som kränker är i vår studie i likhet med tidigare studier, där kränkningen är jämnt fördelat av elever som kränker elever kontra att lärare kränker elever. Eleverna anser att skolmiljön är viktig, till exempel att det finns vuxennärvaro i uppehållsrum och matsal, samt en öppen skolmiljö för att förebygga kränkningar och mobbning. Detta anses vara viktigt även från tidigare studier Skolverket (2009). När vi nu har resultatet från vår egen studie, samt tagit del av tidigare forskning kan man se att antal elever som varit utsatta eller är utsatta av någon typ av kränkning eller mobbning, givetvis är allt för hög för att det skall kännas bra. Slutsatsen av det hela är att vi alla medmänniskor måste lära oss att ta vara på varandra, samt se de signaler som kan tänkas leda till att en annan människa far illa. Eftersom större delen av de elever vi har intervjuat går sitt sista år på gymnasiet, har de sett hur bemötandet av varandra ändrats från år 1 till år 3. Under intervjuerna har de reflekterat över hur de förändrats som människor, och inser då själva hur barnsligt de uppförde sig när de började sin utbildning. Den reflektionen anser vi hör samman med det vi skrivit om tidigare, att som elev på ett yrkesprogram, så fostras de in i en yrkesidentitet och yrkeskultur där ingen kan agera utan samarbete, mot både leverantörer, försäljare, arbetskamrater och sist men inte minst kunderna som betalar mot det vi levererar.

Didaktiska slutsatser

I rollen som lärare är vår vuxna roll av stor betydelse, det framkommer både i vår studie och tidigare studier vad eleverna förväntar sig av oss, där vi skall ses som en trygghet och någon de vågar vända sig till. Där vi vågar förmedla och stå för alla människors lika värde oavsett kön, sexuell läggning, geografisk bakgrund eller andra värderingsaspekter som inte hör hemma i skolan eller någon annanstans i samhället. Att vi ser varje elev för sig oavsett om de har svårigheter. I rapporten 10 orsaker till avhopp (2013) vill eleverna ha engagerade lärare som bryr sig om dem och är bra på att motivera dem. Lärarna skall ställa höga krav, fast dem ska vara rimliga, samt att alla människor har olika vägar för att nå sin kunskap. Vi som lärare måste skapa en god sammanhållning i och utanför klassrummet. Vi måste våga vara synliga samt vistas mer i skolans miljöer där eleverna verkar.

Vidare Forskning

För att gå vidare med studien hade det varit intressant att se vad lärare och övrig skolpersonal på speciellt yrkesprogram har för syn och erfarenheter på begreppen mobbning och kränkning. Samt se hur de arbetar med dessa frågor för att förebygga mobbning och kränkning.

Litteratur

- Bergenlöv, E (2009). *Drabbade barn: aga och barnmisshandel i Sverige från reformationen till nutid*. Nordic Academic Press. Lund
- Carle, J, Svensson, L,G. (2008). *Att genomföra examensarbete*. Sociologiska institutionen. Göteborgs universitet
- Danielson, M. & Sundbaum, B. Statens Folkhälsoinstitut Rapport nr 2003:02. *Mobbning bland skolbarn*.
- Frånberg, G-M. (2011). *Vad är mobbning*. Forskning.se.
- Heikkilä, M. (2011). *Kunskapsöversikt: Könskränkningar*. Nationella sekretariatet för genusforskning/ Göteborgs universitet.
- Heineman, P-P(1987) *Mobbning gruppvåld bland barn och vuxna*. Natur och kultur. Lund
- Höistad, G. (2001) *Mobbning och människovärde*. Förlagshuset Gothia AB. Stockholm
- Lantz, A.(1993). *Intervjumethodik*. Studentlitteratur. Lund
- Lundgren, U.P, Säljö, R, Liberg, C (red). (2010) *Lärande, skola, bildning, grundbok för lärare*. Natur & kultur. Stockholm
- Lärarnas riksförbund. (2010) / L. *Du i din yrkesroll*
- Osbeck, C. Holm, A- S, & Wernersson, I. (2003) *Kränkningar i skolan, <förekomst, former och sammanhang*. Göteborgs Universitet
- Stukát, S. *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Studentlitteratur. Lund
- Patel, R. & Davidsson, B (2003) *Forsknings metodikens grunder. Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*, Studentlitteraturen AB, Lund
- Thors, C. (Red.) (2007). *Utstött- en bok om mobbning*. Lärarförbundet. Stockholm
- Ungdomsstyrelsen, (2013:2) *10 orsaker till avhopp*. Ungdomsstyrelsen. Stockholm
- Wennberg, B. & Norberg, S. (2004), *Makt, känslor och ledarskap i klassrummet. Hur EO kan ge arbetsron i skolan*, Natur och kultur. Stockholm
- Skolverket.(2000). *Nationella kvalitetsgranskningar 1999. Skolors arbete mot mobbning och annan kränkande behandling*. Liber. Stockholm
- Skolverket. (2002). Eriksson, B. Lindberg, O. Flygare, E. Daneback, K. *Skolan- en arena för mobbning*. Liber. Stockholm
- Skolverket, (2011). *Läroplan, examensmål och gymnasiegemensamma ämnen för gymnasieskolan 2011*. Stockholm

Skolverket,(2009). *Diskriminerad, trakasserad, kränkt*. Stockholm.

Skolinspektionen (Rapport 2010:01). *Skolors arbete vid trakasserier och kränkande*.

Skolverket. (Rapport 353,2011). *Utvärdering av metoder mot mobbning*.

Skolverket. Stockholm *Behandling*. Skolverkets allmänna råd (2012). *Arbetet mot diskriminering och kränkande behandling*.

www.forskning.se/nyheterfakta/teman/mobbning/tiofragorochsvar/vadarmobbning (2001-08-23).

<http://www.forskning.se/nyheterfakta/teman/mobbning/tiofragorochsvar/hurvanligtarmobbning.5.303f5325112d7337692800015850.html> (2011-08-23).

<http://genus.se/meromgenus/teman/skola/krankningar/kunskapsoversikt--konskrankningar> (2011-09-20).

<http://www.skolverket.se/2.5248/get?q=dokument-lagar%2F+lagar+riksdagen&S%C3%B6k=S%C3%B6k>

<http://www.skolverket.se/skolutveckling/vardegrund/nar-vardegrunden-bryts/krankningar-och-mobbning>

<http://www.skolverket.se/om-skolverket/om-oss/nyhetsbrev/2.4120/2.2876/2.2944/1.128610>

[http://www.skolinspektionen.se/sv/Anmalningar/Din-ratt-i-skolan-och-forskolan/\(2014-03-31\)](http://www.skolinspektionen.se/sv/Anmalningar/Din-ratt-i-skolan-och-forskolan/(2014-03-31)).

<http://www.temaunga.se/sites/default/files/tioorsaker.pdf>

Bilaga 1

Intervjufrågor

Tema1. Kränkningar

Hur uppfattar du ordet kränkning?

Hur tänker du då?

1.Kan du beskriva någon situation i skolan som varit kränkande för dig eller för någon annan på skolan?

Varför tycker du att det var en kränkning? Kan du ge fler exempel som du har varit med om?

2.Berätta om mellan vilka parter du tycker att det oftast uppstår kränkande situationer i skolan?(Lärare, elever, annan skolpersonal)

3.Om du tänker tillbaka på din skoltid- hur skulle du beskriva dina erfarenheter av kränkningar över åren?

Tema2. Skolmiljö

4.Hur tänker du att skolan kan arbeta för att kränkningar inte ska uppstå?

5.Hur skulle du agera om du själv eller någon i din närhet blev kränkt i skolan?

6.Hur ser en bra skolmiljö ut om den ska motverka kränkande beteende?

7.Hur ska en lärare vara för att inte kränka sina elever?

Tema3. Lärares agerande

8.Vad förväntar du dig av en lärare om du berättar att du eller någon annan blir kränkt i skolan?

9.Har det någon betydelse om det är flertalet killar eller tjejer i en klass?

10.Tror du att det uppstår en annan kränkning eller byter den karaktär?

Bilaga 2

Till målsman i klass xx

Vi är två lärarstudenter från Göteborgsuniversitet, inriktning pedagogik och didaktik. Vi har precis börjat skriva en C- uppsats.

För att få svar på våra frågor som kommer att vara grunden för vår studie, kommer ett antal elever på olika gymnasieprogram att bli intervjuade.

Intervjun handlar om hur mobbningen och kränkning ser ut på skolan. Hur upplever och tänker de om den mobbning och kränkning som finns i deras omgivning.

Deltagandet är givetvis frivilligt och svaren behandlas anonymt. Det är endast kön och respektive program som kommer att förekomma i vår tolkning av intervjuresultatet.

För att vi ska kunna genomföra intervjun så krävs att vi får **Ert** medgivande, så att vi kan fråga er ungdom om han/ hon vill svara på intervjufrågorna.

Om ni har några frågor gällande intervjun kan ni ringa Mathias på 0000-111111

Tack på förhand.

Ellen Lindborg och Mathias Spikare

Namn: _____

Godkänner att mitt barn får ställa upp på intervjun.

Målsman för: _____

